ՀՀ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ, ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ, ՄՇԱԿՈՒՅԹԻ ԵՎ ՍՊՈՐՏԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ
«ՎԱՆԱՁՈՐԻ Հ. ԹՈՒՄԱՆՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ» ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

Հաստատված է ամբիոնի նիստում

Պատմության
ամբիոնի անվանումը

Ամբիոնի վարիչ Ֆելիքս Մովսիսյան Վազգենի
/Ա.Ա.Հ/

Արձանագրություն № 9
« 23 » հունվարի, 2024 թ.

Պ/բ-039-ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՀՈՒՇԱՐՁԱՆՆԵՐԸ

ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ

Դասիչ, դասընթացի անվանում

ՈՒՍՈՒՄՆԱՄԵԹՈԴԱԿԱՆ ՓԱԹԵԹ

Մասնագիտություն՝ 022201.00.6 «Պատմություն»
/դասիչ, մասնագիտության լրիվ անվանումը/

Կրթական ծրագիր՝ 022201.01.6 «Պատմություն»
/դասիչ, կրթական ծրագրի լրիվ անվանումը/

Որակավորման աստիճան՝ բակալավր
/բակալավր, մագիստրատուրա/

Ամբիոն՝ Պատմության
/ամբիոնի լրիվ անվանումը/

Ուսուցման ձևը՝ առկա
/առկա, հեռակա/

Կուրս/կիսամյակ առկա IV կուրս, 8-րդ կիսամյակ

Դասախոս ՝ Վ. Խաժակյան
/անուն, ազգանուն/

Էլ. հասցե khazhakyan.vachagan@gmail.com

Վանաձոր- 2024թ.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

1.	Դասընթացի դերը և տեղը կրթական ծրագրում	3
2.	Դասընթացի նպատակը և խնդիրները	3
3.	Դասընթացին մասնակցելու նախնական մուտքային գիտելիքները, կարողությունները և հմտությունները	4
4.	Դասընթացի կրթական վերջնարդյունքները	...
5.	Դասընթացի դերը կրթական ծրագրի շրջանավարտների գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների ձևավորման հարցում ըստ աշխատաշուկայի պահանջների	...
6.	Դասընթացի ծավալը, ուսումնական աշխատանքի տեսակները, արդյունքների ամփոփման ձևերը	...
7.	Ուսումնական աշխատանքները տեսակները	...
8.	Դասավանդման մեթոդներ..	...
9.	Ուսումնառության մեթոդները	...
10.	Դասընթացի համառոտ բովանդակությունը, ուսումնական աշխատանքի ծավալը	...
11.	Ուսումնամեթոդական գրականության ապահովման քարտ....................	
12.	Դասընթացի ուսումնամեթոդական քարտ...	...
12.1.	Դասախոսությունների ուսումնամեթոդական քարտ	...
12.2.	Գործնական աշխատանքների /սեմինար պարապմունքների ուսումնամեթոդական քարտ...	...
12.3.	Լաբորատոր աշխատանքների ուսումնամեթոդական քարտ..	...
12.4.	Ինքնուրույն աշխատանքների ուսումնամեթոդական քարտ	...
13.	Դասընթացի նյութատեխնիկական միջոցների ապահովում....................	...
14.	Գնահատում..	...
14.1.	Ուսանողների գիտելիքների ստուգում......................................	...
14.2.	Հարցաշար..	...
14.3.	Գնահատման չափանիշներ...	...
15.	Դասընթացի համառոտ նկարագրիչ..	...

ԲԱՑԱՏՐԱԳԻՐ

1. Դասընթացի դերը և տեղը կրթական ծրագրում[1].

«Հայաստանի պատմական հուշարձանները» դասընթացը հանդիսանում է <<Հայոց պատմություն>> դասընթացի մի բաժինը, որը ներկայացվում է առավել խորացված ձևով: Այն կարևոր բաղադրիչ է հանդիսանում առանձին հայ ժողովրդի պատմությունն ուսումնասիրելու հարցում:

2. Դասընթացի նպատակը և խնդիրները.

2.1. Դասընթացի նպատակն է համակարգված ձևով ուսանողներին ներկայացնել հայ ժողովրդի հանճարով ստեղծված պատմա-մշակութային, ճարտարապետական հուշարձանները, լուսաբանել նյութական մշակույթի այդ բնագավառի կազմավորումն ու զարգացումը, օրինաչափություններն ու առանձնահատկությունները, ինչպես նաև բնապատմական ու պատմա-մշակութային այն պայմանները, որոնք նպաստել կամ խոչընդոտել են այս ոլորտի զարգացմանը:

2.2. Դասընթացի խնդիրներն են.

- Ուսանողներին զինել գիտելիքներով Հայաստանի պատմական հուշարձանների մասին,
- Խորացնել և ընդլայնել ուսանողների ընդհանուր տեսական և մեթոդական գիտելիքները:

3. Դասընթացին մասնակցելու նախնական մուտքային գիտելիքները, կարողությունները և հմտությունները.

- մուտքային պահանջներ չկան,
- ցանկալի է հայոց պատմության իմացություն:

4. Դասընթացը ձևավորում է հետևյալ կրթական վերջնարդյունք(ներ)ը[2] և կոմպետենցիաները.

«Հայաստանի պատմական հուշարձաններ» դասընթացի ուսումնասիրման արդյունքում ուսանողի ակնկալվող վերջնարդյունքներն են.

1. իմանալ Հայաստանի պատմական հուշարձանների պատմությունը, դրանց ուսումնասիրման խնդիրները, նպատակները, տեսակները, պատկերացում ունենալ դրանցից յուրաքանչյուրի մասին,

2. կատարել Հայաստանի պատմական հուշարձանների վերաբերյալ բազմաբնույթ գիտելիքների համակարգում և տեսական վերլուծություն,

3. գնահատել Հայաստանի պատմական հուշարձանների դերակատարումը համաշխարհային պատմական գործընթացում, բացահայտել Հայաստանի պատմական հուշարձանների հիմնական սկզբունքներն ու բովանդակութունը, վերլուծել Հայաստանի պատմական հուշարձանները դասընթացի ուսումնասիրման ընթացքում ձեռք բերած հաջողությունները և թերությունները, կատարել

---

[1] Ներկայացվում է դասընթացի կարևորությունը տվյալ կրթական ծրագրի խնդիրների լուծման հարցում և տեղը ուսումնական պլանում ըստ կրթաբլոկների

[2] http://www.vsu.am/karg/ararkayakan-nkaragir-17.pdf

Լրացվում է «Առարկայի նկարագրի մշակման ռազմավարության» կոմպետենցիաների ցանկին համապատասխան:

հետնություններ Հայաստանի պատմական հուշարձանների հիմնական խնդիրների, հասկացությունների, բնույթի և ուսումնասիրման առանձնահատկությունների վերաբերյալ:

Դասընթացի ուսումնասիրման արդյունքում ուսանողը ձեռք կբերի հետևյալ կոմպետենցիաները.

Ա)Ընդհանրական կոմպետենցիաներ

Դ1. Ընթացիկ իրադարձություններն ու գործընթացները և անցյալի ու ներկայի փոխհարաբերությունները գնահատելիս քննադատական և ինքնաքննադատական մտածողություն դրսևորելու ունակություններ,

Դ2. Պատմության վերաբերյալ գիտելիքներն ու արդյունքները համադրելու և պատմագիտական գիտելիքի միջազգային չափանիշներին և չափորոշիչներին համապատասխանեցնելու, ինչպես նաև պատմագիտական գիտելիքի միջազգային ձեռքբերումները տեղայնացնելու և տեղական (ազգային) առանձնահատկությունների հետ համադրելու կարողություն,

Դ3. Մասնագիտական ոլորտի խնդիրները բացահայտելիս և լուծումներ առաջադրելիս ստեղծագործական մոտեցում ցուցաբերելու, ինչպես նաև նոր իրավիճակներին համապատասխան որոշումներ կայացնելու և սովորելու կարողություն:

Բ)Առարկայական (մասնագիտական) կոմպետենցիաներ (ԱԿ)

Բ1. Կոնկրետ տեսական գիտելիքները կիրառելով՝ պատմական իրողությունները հասկանալու, փաստերն ու երևույթները համեմատելու, պատմական զարգացման փուլերն ու դրանց օրինաչափությունները համադրելու և համակողմանի գնահատելու, վերլուծելու, դիրքորոշումներ ձևակերպելու կարողություն,

Բ2. Պատմության վերաբերյալ բազմաբնույթ գիտելիքների համակարգման և տեսական վերլուծության, սեփական դիրքորոշումը փաստարկելու և ինքնուրույն հետևություններ անելու կարողություն,

Բ3. Համաշխարհային և հայրենական պատմության հրատապ ու հանգուցային հարցերի վերաբերյալ ժամանակակից մոտեցումներում, տեսակետներում և պատկերացումներում ազատ կողմնորոշվելու կարողություն, տեղեկույթի համադրման միջոցով համաշխարհային նորագույն քաղաքական զարգացումները հասկանալու կարողություն,

Բ4. Քննադատաբար և համակարգված օգտագործելով իր գիտելիքները՝ պատմական իրադարձությունների ու գործընթացները վերլուծելու, դրանց տրամաբանությունը, օրինաչափությունները, իրադարձությունների պատճառա-հետևանքային կապերը հասկանալու կարողություն, արդիական և նորարարական մեթոդների օգնությամբ իր գիտելիքներն ու իմացությունը կիրառելով՝ դիրքորոշումներ ձևակերպելու և հետազոտություններ կատարելու կարողություն:

Բ5. Սկզբնաղբյուրների հետ աշխատելու և դրանցում առկա ինֆորմացիայի տարբեր ձևերը օգտագործելու, տեղեկատվության հավաքման, պահպանման և մշակման ունակություն, տեղեկույթը կառավարելու, իր դիրքորոշումը փաստարկելու և ինքնուրույն հետևություններ անելու կարողություններ,

Բ6. Պատմության տարբեր շրջափուլերում ի հայտ եկած քաղաքական, տնտեսական, հասարակական-պետական, մշակութային կառույցներն ու գաղափարաբանությունները համադրելու, դրանց փոխակերպությունների առանձնահատկությունները վեր հանելու կարողություն,

Բ7. Մասնագիտական բարեվարքության նորմերը պահպանելով՝ զեկուցումներ պատրաստելու, հետազոտություններ կատարելու կարողություն:

5. Դասընթացի դերը կրթական ծրագրի շրջանավարտների գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների ձևավորման հարցում ըստ աշխատաշուկայի պահանջների[3].

«Հայաստանի պատմական հուշարձաններ» դասընթացից ձեռք բերված գիտելիքներն և հմտությունները շրջանավարտը կարող է կիրառել մասնագիտական գործունեության ընթացքում, նաև ասպիրանտուրայում կրթությունը շարունակելու և պատմագիտության բնագավառում գիտական հետազոտություններ կատարելու նպատակով:

6. Դասընթացի ծավալը, ուսումնական աշխատանքի տեսակները, արդյունքների ամփոփման ձևերը

Չափանիշ	Առկա ուսուցման համակարգ	Հեռակա ուսուցման համակարգ
Դասընթացի ընդհանուր աշխատատարություն (կրեդիտ /ընդհանուր ժամաքանակ)	3 կրեդիտ /90 ժամ	

Աշխատանքի տեսակը	ժամաքանակ	ժամաքանակ
Դասախոսություն	22	
Գործնական աշխատանք		
Սեմինար պարապմունք	14	
Լաբորատոր աշխատանք		
Ինքնուրույն աշխատանք	54	
Ընդամենը	90	
Ստուգման ձևը	ստուգարք	

7. Ուսումնական աշխատանքների տեսակները[4] .

---

[3] Նշվում է, թե տվյալ դասընթացի յուրացման, ամփոփման արդյունքում ձեռքբերված գիտելիքները, հմտությունները և կարողությունները աշխատաշուկայի որ բնագավառներում և ոլորտներում կարող է շրջանավարտը կիրառել

[4] Թողել այն տեսակը, որը տվյալ դասընթացի դասավանդման համար նախատեսված է: Դասավանդողը կարող է նկարագրությունը փոխել կամ լրացումներ կատարել:

- **Դասախոսությունը** դասախոսի կողմից դասընթացի ծրագրի շրջանակներում գիտական-տեղեկատվական թեմայի վերաբերյալ տրամաբանորեն կառուցված, հետևողական ու պարզ խոսքի շարադրանքն է, որի նպատակն է ուսանողին տալ համապարփակ գիտելիքներ: Դասախոսը վերլուծում, մեկնաբանում է թեմայի առավել կարևոր, դժվար ընկալելի, հանգուցային հարցերը: Դասախոսությունը ուսանողի առջև ուրվագծվող գիտական մի ճանապարհ է, որը նա կարող է միայն անցնել գիտական գրականության ընթերցանության, ուսումնական բնույթի այլ պարապմունքների և ինքնուրույն կատարած աշխատանքների շնորհիվ: Դասախոսը պետք է խթանի ուսանողի ակտիվ իմացաբանական գործունեությունը, նպաստի նրանց ստեղծագործական մտածողության ձևավորմանը: Ուսանողը նույնպես պետք է լինի դասախոսության ակտիվ մասնակից: Ուսանողը դասախոսությանը ներկայանալուց առաջ պետք է ծանոթացած լինի տվյալ դասին ներկայացվող թեմային, որպեզի կարողանա մասնակցել ուսումնական գործընթացին:
- **Գործնական աշխատանքների** ժամանակ ուսանողը կատարում է լսարանային աշխատանք՝ դասախոսի անմիջական ղեկավարման ներքո: Գործնական պարապմունքները անցկացվում են գործնական խնդիրների լուծման, առաջադրանքների իրականացման, թեստերի, իրավիճակային վերլուծությունների, գործարար խաղերի, խմբային աշխատանքների, տնային առաջադրանքների, ուղեղային գրոհների, ինտերակտիվ ուսուցման միջոցով՝ տեսական գիտելիքները կիրառելու, գործնական ունակությունների և հմտությունների ձեռքբերման և ամրապնդման նպատակով: Դասախոսն առաջադրում է գործնական պարապմունքների թեման, նպատակը, խնդիրները, այն հարցերը, որոնք պետք է լուծել գործնական պարապմունքի ընթացքում, գործնական պարապմունքի անցկացման մեթոդները և պատասխանում է ուսանողների տված հարցերին:
- **Սեմինար պարապմունքները** խմբային պարապմունքների հիմնական տեսակներից է, որի ընթացքում ուսանողը սովորում է բանավոր շարադրել նյութը, պաշտպանել իր տեսակետները և եզրահանգումները: Սեմինարի ընթացքում ուսանողները քննարկում, պատասխանում են թեման, զեկույցները և ռեֆերատները, որոնք հանձնարարել է դասախոսը:

  Սեմինարին պատրաստվելու համար անհրաժեշտ է ուսումնասիրել հիմնական և լրացուցիչ գրականություն տվյալ թեմայով: Գրականության ուսումնասիրությունից և համառոտագրումից հետո պետք է կազմել պլան՝ բանավոր պատասխանի համար, ապա մտածել ելույթի բովանդակությանհարցադրումների և պատասխանների մասին:

- **Լաբորատոր աշխատանքները** նպաստում են տեսական նյութի առավել լավ յուրացմանը և ամրապնդմանը: Լաբորատոր աշխատանքները նպատակ ունեն ամրապնդելու ուսումնասիրվող թեմաների տեսական դրույթները, ուսանողներին ուսուցանելու փորձարարական հետազոտությունների մեթոդները, հաղորդելու ինքնուրույն վերլուծության, տվյալների ամփոփման, լաբորատոր սարքավորումների, համակարգիչների, սարքերի, էլեկտրոնային ծրագրերի հետ աշխատելու փորձ և հմտություններ: Լաբորատոր աշխատանքն անցկացման համար ուսանողը պարտավոր է ուսումնասիրել թեմային վերաբերող տեսական նյութը (դասախոսււթյուն, համապատասխան գրականություն) և փորձի, հետազոտության մեթոդոլոգիան:

Դասախոսի հսկողությամբ ուսանողը իրականացնում է փորձը, հետազոտությունը, գրանցում է արդյունքները և կատարում (գրանցում) համապատասխան եզրակացություն

- **Ինքնուրույն աշխատանքը** ուսանողների ուսումնական, գիտահետազոտական աշխատանքն է, որն իրականացվում է դասախոսի առաջադրանքով և մեթոդական ղեկավարությամբ, բայց առանց նրա անմիջական ղեկավարության:

Ինքնուրույն աշխատանքի տեսակներն են[5]՝

- Ռեֆերատ – ուսանողների ինքնուրույն գրավոր, որտեղ ուսանողը շարադրում է որևէ հարցի կամ թեմայի էությունը՝ հենվելով գրական աղբյուրների վրա (դասագրքեր, ձեռնարկներ և այլն):
- Գործարար խաղեր – պայմանական իրավիճակներում սոցիալ-տնտեսական համակարգերի և մարդկանց մասնագիտական գործունեության կառավարման գործընթացների նմանակեղծային մոդելավորում՝ առաջացող հիմնախնդիրների ուսումնասիրման և լուծման նպատակով:
- Էսսե – արձակ ստեղծագործություն՝ քննադատության և լրագրության ժանրի որևէ խնդրի ազատ վերլուծություն:
- Կլոր սեղան – ինքնուրույն աշխատանքի ձևին բնորոշ է թեմատիկ բանավեճի համադրումը խմբային աշխատանքի հետ:
- Կոնկրետ իրավիճակների վերլուծություն – ուսանողների ակտիվ գործունեության կազմակերպման ամենաարդյունավետ և տարածված ձևերից մեկն է, որը զարգացնում է մասնագիտական և կեցությանը վերաբերող տարբեր հարցերի վերլուծության կարողությունը:
- Նախագծերի մեթոդ – ուսումնաճանաչողական, ստեղծագործական կամ խաղային համատեղ գործունեության տեսակ է, սովորող-գործընկերների միջև, որոնք ունեն ընդհանուր նպատակ և համաձայնեցված միջոցներ՝ ուղղված որևէ խնդրի լուծման կամ որոշակի արդյունքի ձևակերպման:
- Հարցի նախապատրաստման մոդել –կամավորության սկզբունքով ընտրված ուսանողն իր նախընտրած հակիրճ ձևով նախապատրաստում է տվյալ առարկայից քննության կամ ստուգարքի հարցերի իր պատասխանների փաթեթը: Քննությունից (ստուգարքից) 1 շաբաթ առաջ նա հանձնում է փաթեթը դասախոսին, որը ստուգում է այդ նյութերը և որոշում դրանց համապատասխանությունը տվյալ առարկայի բովանդակությանը:
- Ինքնուրույն աշխատանք համացանցում – նոր տեղեկատվական տեխնոլոգիաները կարող են օգտագործվել հետևյալ նպատակներով՝ համացանցում անհրաժեշտ տեղեկատվության որոնման համար, երկխոսություն համացանցում, թեմատիկ ցանցային էջերի օգտագործում:
- Աշխատանքային տետր – նախատեսված է ուսանողների ինքնուրույն աշխատանքների համար և թույլ է տալիս գնահատել ուսումնական նյութի յուրացման աստիճանն ուսանողների կողմից:
- Զեկույց – որևէ գիտական կամ հետազոտական թեմայի շուրջ կատարած եզրակացությունների, ստացած արդյունքների ներկայացում ուսանողի կողմից:
- Հարցազրույց – վերահսկողության միջոց, որը կազմակերպվում է որպես հատուկ զրույց դասավանդողի և ուսանողների միջև՝ կապված այնպիսի թեմայի հետ ինչպիսին կարգապահությունն է, և նախատեսված է հստակեցնել ուսանողների գիտելիքների շրջանակը կոնկրետ թեմայի, հարցի վերաբերյալ:

8. Դասավանդման մեթոդներն են՝[6] հիմնահարցային դասախոսություն, դասախոսություն-երկխոսություն, դասախոսություն-քննարկում, *թեմատիկ սեմինար*, սեմինար-բանավեճ, գործնական աշխատանք՝ անհատական աշխատանք, գործնական

[5] Թողել այն տեսակը, որը տվյալ դասընթացի դասավանդման համար նախատեսված է: Դասավանդողը կարող է նկարագրությունը փոխել կամ լրացումներ կատարել:

[6] Ներկայացված են օրինակներ: Դասավանդողը կարող է նկարագրությունը փոխել կամ լրացումներ կատարել:

աշխատանք՝ խմբային աշխատանք, ուսուցում գործողությամբ (action learning), իրավիճակային խնդիրների վերլուծություն, գործարար խաղեր....

9. **Ուսումնառության մեթոդներն են**[7]՝ մտքերի քարտեզագրում, թիմային քննարկում, իրադրությունների վերլուծություն, ալգորիթմների և հրահանգների կազմում, աղյուսակների և դասակարգման համեմատման և համակարգման սխեմաների կազմում, փորձի/հետազոտության արդյունքների վերաբերյալ եզրակացության ներկայացում....

[7] Ներկայացված են օրինակներ: Դասավանդողը կարող է նկարագրությունը փոխել կամ լրացումներ կատարել:

10. Դասընթացի համառոտ բովանդակությունը, ուսումնական աշխատանքի ծավալը՝ ըստ բաժինների և թեմաների[8].

հ/հ	Թեմա (բաժին)	Ուսումնական աշխատանքի ժամաքանակն ըստ տեսակների				
		դասախոսություն	սեմինար պարապմունք	գործնական աշխատանք	լաբորատոր աշխատանք	ինքնուրույն աշխատանք
1.	«Հայաստանի պատմական հուշարձաններ» առարկան	2				
2.	Հայաստանի պատմական հուշարձանները վաղ միջնադարում. 4-8-րդ դդ.	4				
3.	Հայաստանի պատմական հուշարձանները 9-11-րդ դդ.	4				
4.	Հայաստանի պատմական հուշարձանները 12-14-րդ դդ.	2				
5.	Հայկական վերածննդի հուշարձանները. 14-րդ դ. երկրորդ կեսից – 16-րդ դ.	2				
6.	Սյունիքի, Վասպուրականի և Անի-Շիրակի ճարտարապետական դպրոցները: Միջնադարյան Հայաստանի խաչքարային արվեստը: Վիշապաքարերը	4				
7.	Հայաստանի պատմական հուշարձանները 17-20-րդ դդ.	4				
8.	Գառնիի հեթանոսական տաճարը և Հին Վաղարշապատի պատմական հուշարձանները		2			
9.	Հյուսիսային Հայաստանի պատմական հուշարձանները. Հաղպատ, Սանահին, Օձուն, Հաղարծին, Գոշավանք, Ախթալա		4			
10.	Անիի պատմական հուշարձանները, Աղթամարի Սուրբ Խաչ եկեղեցին, Գեղարդավանքը,		4			

[8] Նման է օրացուցային պլանին

	Կարսի Սուրբ Առաքելոց եկեղեցին, Տաթևի վանքը և Հին Ջուղայի խաչքարերը					
11.	Արցախի պատմական հուշարձանները։ Միջնադարյան հայ ճարտարապետները և քարագործ վարպետները		4			
ԸՆԴԱՄԵՆԸ		22	14			

11. Ուսումնամեթոդական գրականության ապահովման քարտ

հ/հ	Անվանումը/հեղինակ	Հրատարակության տարի
Պարտադիր գրականություն (ՊԳ)		
1.	Հարությունյան Վ., Հայկական ճարտարապետության պատմություն, Եր.	1992
2.	Ղաֆադարյան Կ., Միջնադարյան հուշարձանները և վիմական արձանագրությունները, Եր.	1975
3.	Իսաբեկյան Հ., Հայկական Ռենեսանսի ճարտարապետությունը (10-14-րդ դդ.), Եր.	1990
4.	Հայաստանի միջնադարյան կոթողային հուշարձանները. 9-13-րդ դդ. խաչքարերը. Բ. Առաքելյանի խմբագրությամբ, Եր.	1984
5.	Մկրտչյան Շ., Լեռնային Ղարաբաղի պատմա-ճարտարապետական հուշարձանները, Եր.	1988
Լրացուցիչ գրականություն(ԼԳ)		
1.	Գրիգորյան Վ., Հայաստանի վաղ միջնադարյան կենտրոնագմբեթ փոքր հուշարձանները	1982
2.	Կարապետյան Ս., Հյուսիսային Արցախ, Եր.	2004
3.	Հայկական եկեղեցիներ, Սբ. Էջմիածին,	1970
4.	Չալոյան Վ., Հայկական Ռենեսանս, Եր.,	1964
5.	Բարխուդարյան Ս., Միջնադարյան հայ ճարտարապետները և քարագործ վարպետները, Եր.	1963

6.	Զարյան Ա., Ակնարկներ հին և միջնադարյան Հայաստանի քաղաքինության պատմության	1986
7.	Հարությունյան Վ., Միջնադարյան Հայաստանի քարավանատներն ու կամուրջները	1960
8.	Խալփախչյան Հ., Հայաստանի արտադրական կառուցումները	1961
9.	Ղաֆադարյան Կ., Դվին քաղաքը և նրա պեղումները	1982
10.	Հովհաննիսյան Կ., Ճարտարապետական հուշարձանների վերականգնումը Սովետական Հայաստանում	1978
Համացանցային տեղեկատվական պաշարներ (ՀՏՊ)/ Էլեկտրոնային աղբյուրներ (ԷԱ)		
1.		
2.		

12. Դասընթացի ուսումնամեթոդական քարտ

12.1. Դասախոսությունների ուսումնամեթոդական քարտ

հ/հ	*Թեմա*	Ուսումնասիրվող հարցեր	*Ժամաքանակ*	Գրականություն[9]
1.	«Հայաստանի պատմական հուշարձանները» առարկան	Դասընթացի նպատակը, պարբերացումը, հուշարձանների պատմամշակութային բովանդակությունը, հուշարձանների գիտական և մասնագիտական համակողմանի ուսումնասիրության անհրաժեշտությունը	2	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
2.	Հայաստանի պատմական հուշարձանները վաղ միջնադարում. 4-8-րդ դարեր	Հայաստանի պատմական հուշարձանները 4-5-րդ դդ.։ Հայ ազգային ճարտարապետության կազմավորումը որպես դասկան	4	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը

[9] Ըստ 12-րդ կետում նշված ցանկի, օր.՝ ՊԳ 1, ԼԳ 2 և այլն

		արվեստ. Դվինի, Կարինի ճարտարապետական հուշարձանները: 5-6-րդ դդ. կոթողային և բազիլիկ պաշտամունքի տաճարները (Քասաղի, Երերույքի, Տեկորի): Էջմիածնի Մայր տաճարը: 4-5-րդ դդ. հիշատակի հուշարձանները: Հայ Արշակունի արքաների դամբարանները՝ Անի-Կամախում, Անգեղ ամրոցում, Աղցք գյուղում, Ջովունիում: Հայաստանի պատմական հուշարձանները 6-7-րդ դդ.: Հայկական դասական ճարտարապետության կազմավորման ավարտը: Հին Վաղարշապատի պատմական հուշարձանները. Հռիփսիմե, Գայանե, Զվարթնոց: Օձունի տաճարը: Աշտարակի Կարմրավոր եկեղեցին: Մեմորիալ հուշարձանները. կոթողներ, հուշասյուներ, մոնումենտներ, դամբարաններ		
3.	Հայաստանի պատմական հուշարձանները 9-11-րդ դդ.	Տաթևի, Սևանի, Գնդեվանքի, Խցկոնքի, Բջնիի հուշարձանները: Անիի պատմական հուշարձանները Բագրատունյաց թագավորության ժամանակաշրջանում 9-11-րդ դդ՝ որպես հայ ճարտարապետական արվեստի թանգարան: Կարսի (Կարուց) հուշարձանները, միջնաբերդը, Առաքելոց եկեղեցին, արվարձանները:	4	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը

		Վանի միջնաբերդը, դարպասները: 10-11-րդ դդ. բերդերն ու ամրոցները. Ամբերդ, Մաղասբերդ, Տիգնիդ		
4.	Հայաստանի պատմական հուշարձանները 12-14-րդ դդ.	Զաքարյան, Վաչուտյան, Խաղբակյան (Պռոշյան), Օրբելյան իշխանական տոհմերի շինարարական գործունեությունը 12-14-րդ դդ.: Վանքային նոր համակառույցների (Կեչառիս, Հառիճ, Մակարավանք, Գեղարդավանք, Գոշավանք, Սաղմոսավանք, Տաթև, Սանահին, Հաղպատ, Գանձասար, Դադիվանք, Խորանաշատ) կազմավորումը: Զանգակատների հանդես գալը՝ որպես եկեղեցական ճարտարապետության նորույթ միջնադարյան Հայաստանում: Վանական գավիթների, գրատների, հյուրատների, սեղանատների կատարելագործումը: Կարավանատները միջնադարյան Հայաստանում (Լեռնանցքի, Սելիմի, Ներքին Ջրափիի, Աղավնաձորի, Թալիշի): Կամուրջները (Ներքին Ջրափիի, Սանահինի)	2	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
5.	Հայկական վերածննդի հուշարձանները. 14-րդ դ. երկրորդ կեսից – 16-րդ դ.	Հայ վարպետ ճարտարապետների կողմից Օսմանյան Թուրքիայում, Ռուսաստանում, Ուկրաինայում, Վրաստանում, Ղրիմում, Լեհաստանում,	2	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը

		Պարսկաստանում կառուցված հուշարձանները (բերդեր, պալատներ, դղյակներ և հայկական եկեղեցիներ)		
6.	Սյունիքի, Վասպուրականի և Անի-Շիրակի ճարտարապետական դպրոցները: Միջնադարյան Հայաստանի խաչքարային արվեստը: Վիշապաքարերը	Սյունյաց ճարտարապետությունը 9-10-րդ դդ. (Տաթևի, Սևանի վանքերը, Գնդեվանքը, Նորավանքը, Վահանավանքը): Վասպուրականի ճարտարապետական դպրոցը (Աղթամարի Սուրբ Խաչ տաճարը): Հյուսիսային Հայաստանի ճարտարապետությունը. Անի-Շիրակի դպրոցը: Հյուսիսային Հայաստանի պատմական հուշարձանները (Գուգարքի և Շիրակի բարձրավանդակի՝ Շիրակավանի տաճարը, Հոռոմոսի վանքը, Սանահինի Վանքը, Անիի Մայր տաճարը, Առաքելոց եկեղեցին, Սուրբ Գրիգոր Լուսավորիչ եկեղեցին Անիում): Խցկոնքի հուշարձանախումբը: Մարմարաշենի ճարտարապետական համալիրը: Բջնիի և Կեչառիսի եկեղեցիները: Խաչքարերը՝ հայկական միջնադարյան մշակույթին բնորոշ կոթող-հուշարձաններ: Խաչքարերի հորինվածքը, տիպերը, նպատակը և զարգացման փուլերը: Հին Ջուղայի, Նորավանքի խաչքարերը:	4	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը

		Քանդակագործ, խաչքարագործ վարպետները: Ձկնակերպ (վիշապ) քարակոթողները Գեղամա լեռների, Սևանի ավազանի, Վայոց Ձորի		
7.	Հայաստանի պատմական հուշարձանները 17-20-րդ դդ.	17-րդ դ. եկեղեցիները Տաթևի, Գնդեվազի, Երևանի (Սուրբ Գրիգոր, Զորավոր), Մեղրիի Սուրբ Աստվածածին: Զանգակատները 17-18-րդ դդ.: Վանք-ամրոցները՝ Խոր վիրապ, Ամարաս, Ագուլիսի Սուրբ Թովմա, Ալեքսանդրապոլի Սուրբ Ամենափրկիչ, Երևանի Սուրբ Լուսավորիչ եկեղեցիները: Հայ ճարտարապետներ Գ. Տեր-Միքելովի, Ն. Բաևի, Հովի. Քաջազնունու կողմից ստեղծված ճարտարապետական հուշարձանները: Ալ. Թամանյանի, Ն. Բունիաթյանի, Կ. Հալաբյանի, Ս. Սաֆարյանի, Մ. Գրիգորյանի ճարտարապետական կառույցները: Ռ. Իսրայելյանի, Գ. Քոչարի, Ա. Թարխանյանի, Ջ. Թորոսյանի, Ա. Ղուլյանի և Ա. Մեսչյանի հեղինակած ճարտարապետական հուշարձանները	4	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը

12.2. Գործնական աշխատանքների /սեմինար պարապմունքների ուսումնամեթոդական քարտ

h/h	*Թեմա*	Ուսումնասիրվող հարցեր	*Ժամաքանակ*	Ստուգման ձևը	Գրականություն[10]
1.	Գառնիի հեթանոսական տաճարը և Հին Վաղարշապատի պատմական հուշարձանները	Գառնիի տաճարը, Զվարթնոցի Սուրբ Գրիգոր տաճարը, Էջմիածնի Մայր տաճարը, Սուրբ Հռիփսիմե, Գայանե, Շողակաթ եկեղեցիները	2	բանավոր	Տե՛ ս ներկայացված գրականության ցանկը
2.	Հյուսիսային Հայաստանի պատմական հուշարձանները	Հաղպատ, Սանահին, Օձուն, Հաղարծին, Գոշավանք, Ախթալա	4	բանավոր	Տե՛ ս ներկայացված գրականության ցանկը
3.	Անիի պատմական հուշարձանները, Աղթամարի Սուրբ Խաչ եկեղեցին, Գեղարդավանքը, Կարսի Սուրբ Առաքելոց եկեղեցին, Տաթևի վանքը և Հին Ջուղայի խաչքարերը	Մայր տաճար, Սուրբ Փրկիչ, Գագկաշեն, Հովվի, Առաքելոց եկեղեցիները, Աղթամարի Սուրբ Խաչ եկեղեցին, Եղեգնաձորի Նորավանքը, Տաթևի Վանքը, Հին Ջուղայի խաչքարերը	4	բանավոր	Տե՛ ս ներկայացված գրականության ցանկը
4.	Արցախի պատմական հուշարձանները: Միջնադարյան հայ ճարտարապետները և քարագործ վարպետները	Գանձասար, Դադիվանք, Ամարասի վանք, Տիգրանակերտի հնավայր, Գտչավանք, Հակոբավանք, Շուշիի Ղազանչեցոց	4	բանավոր	Տե՛ ս ներկայացված գրականության ցանկը

[10] Ըստ 12-րդ կետում նշված ցանկի, օր.՝ ՊԳ 1, ԼԳ 2 և այլն

		եկեղեցի։ Տրդատ, Մանուել, Մոմիկ, Սիրանես, Մխիթար Կազմող, Պողոս, Տիմոթ և Մխիթար Հորինողներ			

12.3. Ինքնուրույն աշխատանքների ուսումնամեթոդական քարտ

հ/հ	Ինքնուրույն աշխատանքի թեմաները	Աշխատանքի տեսակը[11]	Ներկայացման ժամկետները	Ստուգման ձևը	Գրականություն[12]
1.	Հառիճավանք	ռեֆերատ	Կիսամյակի ընթացքում	գրավոր	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
2.	Ոսկեպարի Սուրբ Աստվածածին եկեղեցի	ռեֆերատ	Կիսամյակի ընթացքում	գրավոր	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
3.	Նոր Վարագավանք	ռեֆերատ	Կիսամյակի ընթացքում	գրավոր	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
4.	Սելիմի Քարավանսարայ	ռեֆերատ	Կիսամյակի ընթացքում	գրավոր	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
5.	Ամբերդ	ռեֆերատ	Կիսամյակի ընթացքում	գրավոր	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը

[11] Տես 7-րդ կետի հինգերորդ պարբերությունը

[12] Ըստ 12-րդ կետում նշված ցանկի, օր.՝ ՊԳ 1, ԼԳ 2 և այլն

6.	Սոտքի տապանաքարերը և խաչքարերը	ռեֆերատ	Կիսամյակի ընթացքում	գրավոր	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
7.	Մակարավանք	ռեֆերատ	Կիսամյակի ընթացքում	գրավոր	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
8.	Աղձքի Արշակունյաց դամբարանը	ռեֆերատ	Կիսամյակի ընթացքում	գրավոր	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
9.	Կեչառիսի վանքը	ռեֆերատ	Կիսամյակի ընթացքում	գրավոր	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
10.	Նորադուզի խաչքարերը Սանահինում	ռեֆերատ	Կիսամյակի ընթացքում	գրավոր	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
11.	Եղեգնաձորի Նորավանքը	ռեֆերատ	Կիսամյակի ընթացքում	գրավոր	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
12.	Դսեղի վանքը	ռեֆերատ	Կիսամյակի ընթացքում	գրավոր	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
13.	Որոտնավանքը	ռեֆերատ	Կիսամյակի ընթացքում	գրավոր	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
14.	Ախթալայի վանքը	ռեֆերատ	Կիսամյակի ընթացքում	գրավոր	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
15.	Գնդեվանք	ռեֆերատ	Կիսամյակի ընթացքում	գրավոր	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
16.	Էրեբունի բերդաքաղաք	ռեֆերատ	Կիսամյակի ընթացքում	գրավոր	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
17.	Խոր վիրապ	ռեֆերատ	Կիսամյակի ընթացքում	գրավոր	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը

18.	Արագածոտնի մարզի Կարմրավոր եկեղեցին	ռեֆերատ	Կիսամյակի ընթացքում	գրավոր	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
19.	Թալինի Սուրբ Աստվածածին եկեղեցին	ռեֆերատ	Կիսամյակի ընթացքում	գրավոր	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
20.	Լոռի-Բերդ	ռեֆերատ	Կիսամյակի ընթացքում	գրավոր	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
21.	Մարմարաշենի վանք	ռեֆերատ	Կիսամյակի ընթացքում	գրավոր	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
22.	Չինարի Խորանաշատ վանք	ռեֆերատ	Կիսամյակի ընթացքում	գրավոր	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
23.	Հաղպատի Ամենափրկիչ խաչքար		Կիսամյակի ընթացքում	գրավոր	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
24.	Արենիի Սուրբ Աստվածածին վանքը		Կիսամյակի ընթացքում	գրավոր	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
25.	Մուղնիի Սուրբ Գևորգ եկեղեցի		Կիսամյակի ընթացքում	գրավոր	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
26.	Ծաղկավանի Սուրբ Աստվածածին եկեղեցի		Կիսամյակի ընթացքում	գրավոր	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
27.	Սևանի Սուրբ Կարապետ, Սուրբ Առաքելոց եկեղեցիները		Կիսամյակի ընթացքում	գրավոր	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
28.	Սիսիանի Սյունի վանքը		Կիսամյակի ընթացքում	գրավոր	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
29.	Արժիսի Կարավանսարայը		Կիսամյակի ընթացքում	գրավոր	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը

30.	Բագարանի Սուրբ Թեոդորոս եկեղեցին		Կիսամյակի ընթացքում	գրավոր	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը

13. Դասընթացի նյութատեխնիկական միջոցների ապահովում[13]

Ռեսուրսի անվանումը	Ռեսուրսի անվանումը, քանակը, նկարագրությունը (անհրաժեշտության դեպքում)
Ինտերակտիվ գրատախտակ	Դասախոսությունների նյութերի, սեմինարների, գործնական պարապունքների, ուսումնական և գիտական տեսաֆիլմերի ցուցադրում
Համացանց	Ուսանողի աշխատանք համակարգչի հետ, կրթական ռեսուրսների օգտագործման թույլտվություն
Անձնական համակարգիչ	Ուսանողների ինքնուրույն աշխատանքի ժամանակ կրթական նյութերի օգտագործում, գործնական պարապունքների ժամանակ մուլտիմեդիա նյութերի հետ աշխատանք

[13] Նշվում են սարք-սարքավորումների, համակարգչային ծրագրերի նկարագրությունները և քանակը, որոնք անհրաժեշտ են տվյալ դասընթացի ուսումնական գործընթացը կազմակերպելու համար

14. Գնահատում

Համալսարանում գործում է բակալավրիատի, մագիստրատուրայի և ասպիրանտուրայի ուսանողների գիտելիքների պարբերական ստուգման և գնահատման բազմագործոնային համակարգ, որի կիրառման հիմնական նպատակներն են՝

- կազմակերպել ուսումնառության համաչափ աշխատանքային գործընթաց, ապահովել գիտելիքների համակողմանի ստուգում, խթանել ուսանողի ինքնուրույն աշխատանքը,
- իրականացնել ինքնուրույն առաջադրանքների, ընթացիկ ստուգումների (ստուգարքներ և քննություններ), ուսումնական գործընթացի այլ բաղադրիչների հաշվառում հետադարձ կապի արդյունավետ մեխանիզմների ներմուծման միջոցով՝ ի նպաստ ուսումնառության գործընթացի բարելավման:

Համալսարանում գնահատման գործընթացը կանոնակարգվում է համաձայն գործող կարգի[14]:

14.1. Գիտելիքների ստուգման և գնահատման բաղադրիչներն են՝

- գործնական (սեմինար) և լաբորատոր աշխատանքների ընթացքում նրա ակտիվության և հմտությունների հաշվառում և գնահատում ընթացիկ ստուգումների միջոցով՝ առավելագույնը գումարային 40 միավոր,
- ինքնուրույն աշխատանքների (անհատական առաջադրանքներ) հաշվառում և գնահատում առավելագույնը գումարային 20 միավոր,
- դասընթացի ենթաբաժինների և ծրագրով նախատեսված այլ առաջադրանքների կատարման և յուրացման ընթացիկ ստուգում և գնահատում կիսամյակի ընթացքում (ընթացիկ քննություններ կամ ստուգարքներ)՝ առավելագույնը գումարային 40 միավոր,
- ստուգման արդյունքների ամփոփում գնահատման նշված բաղադրիչների արդյունքների հիման վրա և դասընթացի արդյունարար գնահատականի ձևավորում՝ առավելագույնը գումարային 100 միավոր:

14.2. Ուսանողների գիտելիքների ստուգում.

Դասընթացն ամփոփվում է ստուգարքով:

Ստուգարքով ամփոփվող դասընթացն ավարտվում է կիսամյակի ընթացքում ուսումնական նյութի յուրացման աստիճանը որոշող 2 ընթացիկ ստուգումների և մյուս բաղադրիչների գնահատումների արդյունքներով:[15]

---

[14]«Վանաձորի Հ. Թումանյանի անվան պետական համալսարան» հիմնադրամի ուսանողների գիտելիքների ստուգման, գնահատման և հաշվառման կանոնակարգ» (ընդունված ՎՊՀ-ի գիտական խորհրդի կողմից 30.062022թ.),

[15] Կիրառվում է կամ առաջին, կամ երկրորդ պարբերությունն ըստ դասընթացի ամփոփման ձևի:

14.3. Գնահատման չափանիշները[16].

- Ինքնուրույն աշխատանք – առավելագույնը գումարային 20 միավոր, կիսամյակի ընթացքում հանձնարարվում է 2 ինքնուրույն աշխատանք
- Սեմինար պարապմունք – գումարային 40 միավոր, 4 ստուգում՝ 10-ական միավոր
- Առաջին ընթացիկ ստուգում - 20 միավոր
- Երկրորդ ընթացիկ ստուգում - 20 միավոր

---

[16] Լրացվում է ըստ ամբիոնի /դասախոսի որոշման

«ՎԱՆԱՁՈՐԻ Հ. ԹՈՒՄԱՆՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ»
ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ ՀԱՄԱՌՈՏ ՆԿԱՐԱԳԻՐ

Մասնագիտություն՝ ______022201.00.6 – Պատմություն _______
/դասիչ, մասնագիտության լրիվ անվանումը/

Կրթական ծրագիր՝ _____022201.01.6 – Պատմություն _______
/դասիչ, կրթական ծրագրի լրիվ անվանումը/

Որակավորման աստիճան՝ ______բակալավր__________
/բակալավր, մագիստրատուրա/

Վանաձոր 2024

Առկա ուսուցման համակարգ

<table>
<tr><td>Դասընթացի թվանիշը, անվանումը</td><td colspan="4">Պ/բ-039-ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՀՈՒՇԱՐՁԱՆՆԵՐ
(կամընտրական)</td></tr>
<tr><td>Դասընթացին հատկացվող կրեդիտը</td><td colspan="4">3</td></tr>
<tr><td>Ուսումնառության տարի / կիսամյակ</td><td colspan="4">4-րդ տարի տարի, 2-րդ կիսամյակ</td></tr>
<tr><td rowspan="6">Ժամերի բաշխումը</td><td rowspan="4">Լսարանային</td><td rowspan="4">36</td><td>Դասախոսություն</td><td>22</td></tr>
<tr><td>Սեմինար</td><td>14</td></tr>
<tr><td>Լաբորատոր աշխատանք</td><td></td></tr>
<tr><td>Գործնական աշխատանք</td><td></td></tr>
<tr><td>Ինքնուրույն</td><td colspan="3">54</td></tr>
<tr><td>Ընդամենը</td><td colspan="3">90</td></tr>
<tr><td>Ստուգման ձևը</td><td colspan="4">Ստուգարք</td></tr>
<tr><td>Դասընթացի նպատակը</td><td colspan="4">Դասընթացի նպատակն է համակարգված ձևով ուսանողներին ներկայացնել հայ ժողովրդի հանճարով ստեղծված պատմա-մշակութային, ճարտարապետական հուշարձանները, լուսաբանել նյութական մշակույթի այդ բնագավառի կազմավորումն ու զարգացումը, օրինաչափություններն ու առանձնահատկությունները, ինչպես նաև բնապատմական ու պատմա-մշակութային այն պայմանները, որոնք նպաստել կամ խոչընդոտել են այս ոլորտի զարգացմանը:</td></tr>
<tr><td>Դասընթացի վերջնարդյունքները</td><td colspan="4">«Հայաստանի պատմական հուշարձաններ» դասընթացի ուսումնասիրման արդյունքում ուսանողի ակնկալվող վերջնարդյունքներն են.
1. իմանալ Հայաստանի պատմական հուշարձանների պատմությունը, դրանց ուսումնասիրման խնդիրները, նպատակները, տեսակները, պատկերացում ունենա դրանցից յուրաքանչյուրի մասին,
2. կատարել Հայաստանի պատմական հուշարձանների վերաբերյալ բազմաբնույթ գիտելիքների համակարգում և տեսական վերլուծություն,</td></tr>
</table>

3. գնահատել Հայաստանի պատմական հուշարձանների դերակատարումը համաշխարհային պատմական գործընթացում, բացահայտել Հայաստանի պատմական հուշարձանների հիմնական սկզբունքներն ու բովանդակութունը, վերլուծել Հայաստանի պատմական հուշարձանները դասընթացի ուսումնասիրման ընթացքում ձեռք բերած հաջողությունները և թերությունները, կատարել հետևություններ Հայաստանի պատմական հուշարձանների հիմնական խնդիրները, հասկացությունները, բնույթը, առարկան, ուսումնասիրման մեթոդներն ու հնարները, ուսումնասիրման առանձնահատկությունները:

Դասընթացի ուսումնասիրման արդյունքում ուսանողը ձեռք կբերի հետևյալ կոմպետենցիաները.

<u>Ա)Ընդհանրական կոմպետենցիաներ</u>

Դ1. Ընթացիկ իրադարձություններն ու գործընթացները և անցյալի ու ներկայի փոխհարաբերությունները գնահատելիս քննադատական և ինքնաքննադատական մտածողություն դրսևորելու ունակություններ,

Դ2. Պատմության վերաբերյալ գիտելիքներն ու արդյունքները համադրելու և պատմագիտական գիտելիքի միջազգային չափանիշներին և չափորոշիչներին համապատասխանեցնելու, ինչպես նաև պատմագիտական գիտելիքի միջազգային ձեռքբերումները տեղայնացնելու և տեղական (ազգային) առանձնահատկությունների հետ համադրելու կարողություն,

Դ3. Մասնագիտական ոլորտի խնդիրները բացահայտելիս և լուծումներ առաջադրելիս ստեղծագործական մոտեցում ցուցաբերելու, ինչպես նաև նոր իրավիճակներին համապատասխան որոշումներ կայացնելու և սովորելու կարողություն:

<u>Բ)Առարկայական (մասնագիտական) կոմպետենցիաներ (ԱԿ)</u>

Բ1. Կոնկրետ տեսական գիտելիքները կիրառելով՝ պատմական իրողությունները հասկանալու, փաստերն ու երևույթները համեմատելու, պատմական զարգացման փուլերն ու դրանց օրինաչափությունները համադրելու և համակողմանի գնահատելու, վերլուծելու, դիրքորոշումներ ձևակերպելու կարողություն,

Բ2. Պատմության վերաբերյալ բազմաբնույթ գիտելիքների համակարգման և տեսական վերլուծության, սեփական դիրքորոշումը փաստարկելու և ինքնուրույն հետևություններ անելու կարողություն,

Բ3. Համաշխարհային և հայրենական պատմության հրատապ ու հանգուցային հարցերի վերաբերյալ ժամանակակից մոտեցումներում, տեսակետներում և պատկերացումներում

	ազատ կողմնորոշվելու կարողություն, տեղեկույթի համադրման միջոցով համաշխարհային նորագույն քաղաքական զարգացումները հասկանալու կարողություն, Բ4. Քննադատաբար և համակարգված օգտագործելով իր գիտելիքները՝ պատմական իրադարձությունների ու գործընթացները վերլուծելու, դրանց տրամաբանությունը, օրինաչափությունները, իրադարձությունների պատճառա-հետևանքային կապերը հասկանալու կարողություն, արդիական և նորարարական մեթոդների օգնությամբ իր գիտելիքներն ու իմացությունը կիրառելով՝ դիրքորոշումներ ձևակերպելու և հետազոտություններ կատարելու կարողություն: Բ5. Սկզբնաղբյուրների հետ աշխատելու և դրանցում առկա ինֆորմացիայի տարբեր ձևերը օգտագործելու, տեղեկատվության հավաքման, պահպանման և մշակման ունակություն, տեղեկույթը կառավարելու, իր դիրքորոշումը փաստարկելու և ինքնուրույն հետևություններ անելու կարողություններ, Բ6. Պատմության տարբեր շրջափուլերում ի հայտ եկած քաղաքական, տնտեսական, հասարակական-պետական, մշակութային կառույցներն ու գաղափարաբանությունները համադրելու, դրանց փոխակերպությունների առանձնահատկությունները վեր հանելու կարողություն, Բ7. Մասնագիտական բարեվարքության նորմերը պահպանելով՝ զեկուցումներ պատրաստելու, հետազոտություններ կատարելու կարողություն:
Դասընթացի բովանդակությունը	Ներածություն. «Հայաստանի պատմական հուշարձաններ» առարկան Թեմա 1. Հայաստանի պատմական հուշարձանները վաղ միջնադարում. 4-8-րդ դդ. Թեմա 2. Հայաստանի պատմական հուշարձանները 9-11-րդ դդ. Թեմա 3. Հայաստանի պատմական հուշարձանները 12-14-րդ դդ. Թեմա 4. Հայկական վերածննդի հուշարձանները. 14-րդ դ. երկրորդ կեսից – 16-րդ դ. Թեմա 6. Սյունիքի, Վասպուրականի և Անի-Շիրակի ճարտարապետական դպրոցները: Միջնադարյան Հայաստանի խաչքարային արվեստը: Վիշապաքարերը Թեմա 7. Հայաստանի պատմական հուշարձանները 17-20-րդ դդ. Թեմա 8. Գառնիի հեթանոսական տաճարը և Հին Վաղարշապատի

	պատմական հուշարձանները Թեմա 9. Հյուսիսային Հայաստանի պատմական հուշարձանները. Հաղպատ, Սանահին, Օձուն, Հաղարծին, Գոշավանք, Ախթալա Թեմա 10. Աղթամարի Սուրբ Խաչ եկեղեցին, Անիի պատմական հուշարձանները, Կարսի Սուրբ Առաքելոց եկեղեցին, Տաթևի վանքը և Հին Ջուղայի խաչքարերը Թեմա 11. Արցախի պատմական հուշարձանները: Միջնադարյան հայ ճարտարապետները և քարագործ վարպետները
Գնահատման մեթոդները և չափանիշները	**Ուսանողների գիտելիքների վերջնական գնահատման ձևերը, գնահատման սկզբունքները՝** • Ինքնուրույն աշխատանք – առավելագույնը գումարային 20 միավոր, կիսամյակի ընթացքում հանձնարարվում է 2 ինքնուրույն աշխատանք • Սեմինար պարապմունք – գումարային 40 միավոր, 4 ստուգում՝ 10-ական միավոր • Առաջին ընթացիկ ստուգում - 20 միավոր • Երկրորդ ընթացիկ ստուգում - 20 միավոր **Ընդամենը-100 միավոր**
Գրականություն	Պարտադիր 1. Հարությունյան Վ., Հայկական ճարտարապետության պատմություն, Եր., 1992 2. Ղաֆադարյան Կ., Միջնադարյան հուշարձանները և վիմական արձանագրությունները, Եր., 1975 3. Իսաբեկյան Հ., Հայկական Ռենեսանսի ճարտարապետությունը (10-14-րդ դդ.), Եր., 1990 4. Հայաստանի միջնադարյան կոթողային հուշարձանները. 9-13-րդ դդ. խաչքարերը. Բ. Առաքելյանի խմբագրությամբ, Եր., 1984 5. Մկրտչյան Շ., Լեռնային Ղարաբաղի պատմա-ճարտարապետական հուշարձանները, Եր., 1988 Լրացուցիչ 1. Գրիգորյան Վ., Հայաստանի վաղ միջնադարյան կենտրոնագմբեթ փոքր հուշարձանները,1982 2. Կարապետյան Ս., Հյուսիսային Արցախ, Եր., 2004.

	3. Հայկական եկեղեցիներ, Սբ. Էջմիածին, 1970 4. Չալոյան Վ., Հայկական Ռենեսանս, Եր., 1964 5. Բարխուդարյան Ս., Միջնադարյան հայ ճարտարապետները և քարագործ վարպետները, Եր., 1963 6. Զարյան Ա., Ակնարկներ հին և միջնադարյան Հայաստանի քաղաքինության պատմության,1986 7. Հարությունյան Վ., Միջնադարյան Հայաստանի քարավանատներն ու կամուրջները, 1960 8. Խալփախչյան Հ., Հայաստանի արտադրական կառուցումները, 1961 9. Ղաֆադարյան Կ., Դվին քաղաքը և նրա պեղումները, 1982 10. Հովհաննիսյան Կ., Ճարտարապետական հուշարձանների վերականգնումը Սովետական Հայաստանում, 1978